

Asia: VN/25733/2021

Luonnos Suomen digitaaliseksi kompassiksi

1. Kompassin tarkoitus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansallisarkisto kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen digitaalisen kompassin luonnokseen. Kansallisarkisto pitää kompassiluonnoksen tarkoitusta tärkeänä digimurroksen menestyksekkäässä läpiviennissä. Kansallisarkisto näkee hyvänä asiana, että Suomi toimii digitaalisen kompassin laadinnassa suunnannäyttäjänä EU-tasolla.

Kansallisarkisto toteaa, että Suomen digitaalisen kompassin luonnos pitää sisällään myös Kansallisarkiston kulttuuriperintöaineistoihin liittyviä kokonaisuuksia. Nämä painottuvat erityisesti osa-alueisiin osaaminen, infrastruktuuri ja julkiset palvelut.

Suomen digitaalisen kompassin rakenne on hyvä ja se kattaa laajasti asioita, joita Suomi tarvitsee digimurroksessa. Kokonaisuutena kompassi on kunnianhimoinen.

2. Haasteet ja mahdollisuudet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansallisarkisto toteaa, että Suomen haasteet ja mahdollisuudet on tunnistettu kattavasti digitaalisessa kompassissa.

Kansallisarkisto kiinnittää huomiota seuraaviin keskeisiin seikkoihin, joita ei ole käsitelty riittäväällä tasolla digitaalisen kompassin luonnoksen haasteissa:

- Kyberturvallisuuden johtamisen rakenteet ja näiden selkeyttäminen

- Keskeisten tietovarantojen sisältämien tietojen säilyttäminen turvallisesti ja hajautetusti - mahdollisesti myös Suomen rajojen ulkopuolelle

- Julkishallinnon rahoitusmallit eivät toistaiseksi tue tarpeeksi kokeilevia hankkeita, jota kautta myös julkishallinto voisi itse innovoida ja mahdollisesti myös epäonnistua. Julkishallinnossa tulisi myös yhdessä määritellä pehmeät mittarit (laadulliset) muun muassa tekoälyn hyödyntämisen yhteyteen.

3. Tavoitteet

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että yksi digitaalisen sivistyksen perustasta on tutkitun ja luotettavan tiedon digitaalinen saatavuus. Kansallisarkistossa on tallennettuna noin 236 hyllykilometriä analogista kulttuuriperintöaineistoa, josta vain noin 5 % on digitaalisessa muodossa. Kansallisarkisto kannattaa lämpimästi digitaalisen osaamisen laajentamista yhä useammalle suomalaiselle ja etenkin TKI-panostuksen kasvattamista. Vaikka Kansallisarkiston kokonaisaineistomassasta on vain murto-osa digitaalisessa muodossa, niin silti Kansallisarkiston laajat tietoaaineistomassat tarjoavat analysoitavaksi valtavasti erilaista tietoaaineistoa. Osaamisen kehittämisen kautta Suomessa voidaan innovoida laadukkaan datan mahdollistamana uusia palveluita.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että se osallistuu mielellään kulttuuriperintöaineiston data-avaruuden kehittämiseen. Samalla Kansallisarkisto kiinnittää huomiota, että keskeinen data-avaruuden polttoaine on digitaalisessa muodossa oleva data, jonka säilyvyys on turvattu. Mikäli Suomen tavoite on olla keskeinen toimija kulttuuriperintöaineistojen data-avaruudessa, tulisi Suomessa turvata laajemmin rahoitus analogisen tietoaaineiston muuntamiseen digitaaliseen muotoon sekä syntysähköisen tietoaaineiston tallentamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan konserniselvitystyössä laaditaan kulttuuriperintöaineistoille digivisio, jonka keskeisenä tavoitteena on voimallisesti edistää analogisen kulttuuriperintön digitointia ja siten Suomen asemaa kulttuuriperintöaineistojen data-avaruuden keskeisenä toimijana.

Kansallisarkisto kiinnittää myös huomioita, että kyberturvallisuuden johtamisen rakenteita tulisi selkeyttää ja määritellä mielellään yksi kehikko, jonka avulla digitaalisen turvallisuuden ja kyberturvallisuuden arvioinnit ja auditoinnit voitaisiin suorittaa. Tätä kautta voitaisiin mahdollisesti nopeallakin aikavälillä nostaa julkishallinnon kyberturvallisuusosaamista.

Kansallisarkisto kannattaa, suuria datamassoja omaavana toimijana, nopeiden ja tietoturvallisten tietoliikenneyhteyksien sekä tiedonkäsittelykyvyiltään tehokkaiden tietokoneiden ja palvelimien rakentamista.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että sillä paljon digitaalista tietoaaineistoa, jota voidaan hyödyntää lainsäädännön sallimissa rajoissa myös yritysten innovaatiohankkeiden yhteydessä. Muun muassa tekoälyn hyödyntäminen ja tietoaaineiston louhinta nähdään Kansallisarkiston kannalta merkittävänä asiana.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että digitaalisuuden hyödyt toteutuvat toistaiseksi sen toiminnassa vain osittain, sillä Kansallisarkisto ei pysty kohdentamaan digitalisaatioon riittävästi toimintamenojaan ylläpitäessään kahta toimintaympäristöä (analoginen ja digitaalinen). Kansallisarkistoon tallennetusta tietoaaineistosta (noin 236 hyllykilometriä) on vielä noin 95 % vain analogisessa muodossa, joka estää täydellisen tai kokonaisvaltaisemman digisiirtymän. Kansallisarkiston lisäksi arkistoitavaa analogista tietoaaineistoa on edelleen valtionhallinnon viranomaisten hallussa noin 170 hyllykilometriä, joista noin 5 hyllykilometriä (~3 %) on muunnettu digitaaliseen muotoon Kansallisarkiston massadigitointipalvelun toimesta. Kansallisarkiston massadigitointipalvelun avulla tietoaaineistot pyritään muuntamaan digitaaliseen muotoon mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Kansallisarkisto kannattaa lainsäädännön uudistamista suuntaan, joka mahdollistaa palveluiden automatisointia ja pitää kannatettavana ajatuksena kokonaisturvallisten digitaalisten julkisten palveluiden tarkempaa määrittelyä.

Kansallisarkiston oma strateginen tavoite on, että vuonna 2025 Kansallisarkiston asiakkaista 95 % käyttää verkkopalveluita ainoana palvelukanavana. Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että tietoaaineistoja on nykyistä laajemmin muunnettu digitaaliseen muotoon.

4. Avaintulokset

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että avaintulokset ovat kattavia ja kunnianhimoisia.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että infrastruktuurin avaintulokset ovat kattavasti esitetty.

Kansallisarkisto erityisesti toteaa, että digitaalisen turvallisuuden ja kyberturvallisuuden kehikkojen selventämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat jäsenneily selkeästi. Tämän lisäksi Kansallisarkisto kannattaa pilvipalveluiden turvallisuusratkaisujen sertifiointia.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että yritykset-osa-alueen avaintulokset ovat kattavat. Kansallisarkisto tiedelaitoksena osallistuu mielellään yritysten kanssa uusien teknologioiden kehittämiseen muun muassa kieliteknologian alalla.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että se edistää jo nykyisellään ”digital by default” -ajattelua. Kansallisarkiston tapauksessa on kuitenkin huomioitava sen erityispiirre – Kansallisarkistossa jo olevasta tietoaaineistoista on edelleen noin 95 % analogisessa muodossa. Digitaalisuuden edellytys on se, että suurempi osa tietoaaineistoista on muutettu digitaaliseen muotoon (digitoitu). Uutta analogisesti

arkistoitavaa tietoaineistoa ei enää synny, koska Kansallisarkisto ottaa vastaan arkistoitavia valtionhallinnon tietoaineistoja ainoastaan digitaalisessa muodossa.

Kansallisarkisto kannattaa julkisten palveluiden automatisaation edistämistä lainsäädännön avulla.

Kansallisarkiston vihreän siirtymän yksi mahdollistaja on tietoaineistojen digitaalinen muoto. Kansallisarkiston tavoitteena on analogisten aineistojen keskitetympi säilyttäminen, joka on taloudellisesti, toiminnallisesti ja ekologisesti nykyistä kestävämpi ratkaisu.

Kansallisarkisto tukee tavoitetta, jossa innovatiivisten hankintojen määrä kasvaa ja tätä varten kehitetään mittarit (myös laadulliset/pehmeät) joiden avulla voidaan hankintoja arvioida.

Kansallisarkiston tietoaineistot käytännössä julkaistaan välittömästi niiden vastaanoton tai digitoinnin jälkeen lainsäädännön asettamien reunaehtojen mukaisesti. Kansallisarkisto toiminnassaan edistää tietoaineistojen uudelleenkäyttöä jatkuvasti ja pyrkii parantamaan tietoaineistojen hyödynnettävyyttä. Tietoaineistojen parantuva hyödynnettävyys tukee tutkimustoimintaa, tietoon perustuvaa toimintatapaa, jatkuvaa oppimista ja sivistystä. Se lisää yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, luo edellytyksiä merkitykselliselle elämälle sekä tukee näin luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin ja vahvasta demokratiaa.

Kansallisarkisto kannattaa julkisten palveluiden teknologioiden ajantasaisuuden määrittysten laatimista.

5. Mittarit

Lausuntonne osaamisen osa-alueen osalta

Ei lisää lausuttavaa jo aiemmin lausutun lisäksi.

Lausuntonne infrastruktuurit-osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että mittareiden suhdetta aiemmin esitettyihin tavoitteisiin tulisi mahdollisuuksien mukaan selkeyttää.

Lausuntonne yritykset-osa-alueen osalta

Ei lisää lausuttavaa jo aiemmin lausutun lisäksi.

Lausuntonne julkisten palveluiden osa-alueen osalta

Kansallisarkisto toteaa, että sähköisissä julkisissa palveluissa on käytössä useita erilaisia tilastointisovelluksia ja tilastointi voi näiden toimintalogiikoista johtuen vääristyä. Lisäksi Kansallisarkisto toteaa, että digijärjestelmien modernisointeihin on varattava rahoitusta, mikäli sovitusta tavasta tulisi velvoittava ja sillä olisi merkittäviä vaikutuksia digijärjestelmiin.

Jotta Suomessa päästäisiin tilanteeseen, jossa voitaisiin arvioida julkisten digitaalisten palvelujen ja tietojärjestelmien digitaalisen turvallisuuden vaatimustenmukaisuuden kattavuutta, olisi koko mallia kehitettävä yksinkertaisempaan suuntaan. Määriteltävä eksplisiittisiä vaatimuksia ja mielellään yhden kehikon kautta.

6. Tuloksellisuuden seuranta ja yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7. Muut huomiot digikompassiluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Etelävuori Reko
Kansallisarkisto - Päivi Happonen (vs. Pääjohtaja) Reko Etelävuori
(kehittämispäällikkö)